

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 192-1915)

Originalt emne

Anlæg, Udvidelse og Regulering af Gader og Veje, Gadeplaner

Gader

Kommunehospitalet

Kommunens Laan

Laan

Sammenlægning

Sygehuse

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 8. juli 1915](#)
- 2) [Byrådsmødet den 26. august 1915](#)
- 3) [Byrådsmødet den 2. september 1915](#)
- 4) [Byrådsmødet den 13. september 1915](#)
- 5) [Byrådsmødet den 2. december 1915](#)
- 6) [Byrådsmødet den 27. januar 1916](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 8. juli 1915 - side 11

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 192-1915)

Fra Sygehusudvalget forelæa følgende Indstilling med Planer til Opførelse af den medicinske Afdeling m. v. paa Kommunehospitalet :

"Man skal hermed tillade sig at indstille til det ærede Byraad, at Udvalget faar Bemyndigelse til at lade følgende Arbejder udføre:

1. Opførelse af en medicinsk Afdeling paa 112 Senge i Henhold til medfølgende Planer og Overslag:

Arkitektarbejder.... 345000 Kr. Ingeniørarbejder.... 100300 "

Heri indbefattet 11000

Kr. til Indretning af et Apotek.

----- 445300 Kr.

2. Forandring af Hospitalets Kontorbygning i Henhold til Plan Nr. III: Arkitektarbejder 7200 Kr.

Ingeniørarbejder.... 3800"

----- 11000 "

3. Forandring af den nuværende Staldbygning i Henhold til medfølgende Plan:

Arkitektarbejder.... 19458 Kr.

Ingeniørarbejder.... 6442"

Heri indbefattet 3500 Kr. til Ismaskine.

----- 25900 "

4. Forandring af det nuværende Køkken i Henhold til medfølgende Plan:

Arkitektarbejder.... 11760 Kr.

----- H760 "

At overføre... 493,960 Kr.

Overført.. . 493,960 Kr.

5. Havearbejder..... 12730 Kr.

-----12730"

tf. Vejanlæg..... J 2363 Kr.

----- 12363"

7. Inventar..... ca. 65000 "

584053 Kr.

Udvalget har tidligere faaet bevilget til nedennævnte Arbejder:

1. Til en Lægebolig..... 76000 Kr.

2. Til en Sektionsbygning ined Køleanlæg..... 56000"

3. Til en Funktionærbolig..... 88120"

4. Til et Højtrykskedelanlæg..... 112800"

5. Til Forandring af det nuværende

Vadskeri..... 61140"

6. Til Forandring af det nuværende

Køkken (exkl. Arkitektarbejder) . 14260"

408320 Kr.

Bevillingen udgør i Henhold til ovenstaaende 584053 Kr. og omfatter Resten af de Arbejder, der er nævnt i Udvalgets Indstilling af 9/4 1914, hvilken Indstilling er tiltraadt af Byraadet i Mødet den 14/5 s. A.

Naar den medicinske Afdeling er opført, skal de nuværende medicinske Bygninger forandres til en Tuberkuloseafdeling, men denne Forandring vil ikke medføre yderligere Forbrug af Kommunens Laanemidler, da der kan regnes med, at Staten yder et Byggetilskud af 70000 Kr.

Udvalget skal indtrængende anmode Byraadet om, at nævnte Bevilling maa blive givet snarest muligt. I de sidste Aar har Pladsmangelen paa Hospitalet stadig været mere og mere følelig. Man har saaledes næsten daglig maattet afvise Patienter. En Del af disse Patienter er døde uden at opnaa Indlæggelse, andre har maattet vente indtil 6 Uger paa at kunne blive indlagt, hertil kommer, at den nuværende medicinske Afdeling kun er indrettet til midlertidig Brug og saa godt som i enhver Henseende savner de moderne Indretninger, der nutildags kræves af en medicinsk Anstalt. Endvidere skal man bemærke, at Arbejdets hurtige Fremme jo i nogen Grad vil afhjælpe den herskende Arbejdsløshed i Byggefagene.

Med Hensyn til Haveanlægget indstiller Udvalget, at Skraaningen ud mod Finsensgade

inddrages under Hospitalet, samt at den nuværende Grænse foran Funktionærboligen rykkes tilbage i Linie med Grænsen nordvest for den nedlagte Aldersrovej. Iøvrigt henvises til medfølgende Plan og Beskrivelse fra Havearkitekt Bøttiger."

Mousten gennemgik Indstillingens forskellige Punkter og udtalte dernæst, at det var sidste Del af den Plan, som Byraadet vedtog den 14. Maj 1914, Udvalget nu stillede Forslag om at udføre. Da Udvalget fremkom med den hele Plan, mentes der, at der maatte kunne spares noget, og Udvalget blev suppleret med de Herrer Magnus Nielsen og Vetli, som dog begge kom til det Resultat, at den projekterede Udvidelse var højst nødvendig, og at der kun kunde være Spørgsmaal om Tiden for dens Udførelse. Da Sagen var blevet gennemdrøftet tidligere, skulde Taleren ikke komme ind paa Enkelthederne, men kun bemærke, at Udvalget ikke var enig med Hensyn til det foreslaaede Apotek, idet Hr. J. C. Petersen ansaa det for lovligt tidligt at indrettet et Apotek, medens Flertallet mente det heldigst at gøre det allerede nu, idet man formentlig derved vilde kunne spare en Del Penge. Kommunen brugte nu Medicin for lidt over 20000 Kr. om Aaret, men da Priserne nu var steget med 25 %, vilde det fremtidig blive over 25000 Kr. Dertil kom Udgiften til Medicin til fattigunderstøttede ude i Byen samt til det større Medicinforbrug, naar den medicinske Afdeling var færdig. Efter Talerens Mening vilde Udgiften til Apotekets Oprettelse derfor være indtjent i Løbet af et Par Aar. Det var over 6 Aar siden, at Byraadet vedtog at indrette Hospitalet saaledes, at Sygdommene kunde specialiseres, hvilket der nu toges Sigte paa for de medicinske Sygdommes Vedkommende. Da man byggede Marselisborg Hospital, fik man de 2 Epidemibygninger paa Kommunehospitalet fri til midlertidig Brug for medicinske Sygdomme. Disse 2 Bygninger havde siden været fuldt optagne, og mange Patienter havde til Tider slet ikke kunnet indlægges paa Grund af Pladsmangel. Saadanne Forhold kunde man ikke fortsætte med. Udvalget havde behandlet Sagen saa loyalt som muligt med Hensyn til at vente, ja havde egentlig ventet længere end forsvarligt. Gang efter Gang var Sagen de sidste Aar blevet fremsat, og de, der havde forhalet den, havde sikkert paataget sig et større Ansvar, end de var sig bevidst. Nu kunde Sagen ikke udskydes mere; det vilde være ganske uforsvarligt overfor de Patienter, der ventede paa at kunde blive indlagt, og ligeledes overfor de indlagte, som man ikke kunde give den Behandling, de burde have. Ligeledes vilde det være uforsvarligt overfor Lægerne og Sygeplejerskerne, som man havde meddelt, at de 2 Epidemibygninger kun midlertidig skulde bruges som medicinsk Afdeling. Endelig vilde det ogsaa være uforsvarligt overfor Staten, som nu i 2 Aar havde haft en Bevilling paa 75000 Kr. til et Tuberkulosehospital opført paa Finansloven.

Taleren maatte derfor paa det varmeste anbefale Indstillingen.

Mikael Johansen skulde ikke komme ind paa Sagens Enkeltheder eller Nødvendigheden af at bygge en medicinsk Afdeling nu, men kun bemærke, at det drejede sig om en i pekuniær Henseende saa stor Sag, at man ikke kunde vente, at Byraadets Medlemmer paa faa Timer kunde sætte sig ind i den. Taleren vilde derfor anmode om at faa Sagen udsat til efter Ferien og om, at Indstillingen i Ferien blev sendt rundt til Medlemmerne, saaledes at de i Ro og Mag kunde sætte sig ind i den.

Jakob Jensen udtalte, at det vilde være -mest passende af Byraadet at give sin Tilslutning i Dag, saaledes at Arbejdet kunde komme i Gang. Sygehusudviklingen hvilede paa en langt tilbage i Tiden tagen Beslutning, og det var absolut ikke for tidligt at bygge den medicinske Afdeling, tværtimod. Tilstanden var i Virkeligheden saaledes, at der havde ligget Mennesker ude i Byen og ventet paa at kunne blive indlagt, men var død uden at kunne faa Hjælp. Hr. Moustén havde derfor fuldstændig Ret i, at de, der havde forhalet Sagen og som maaske atter vilde forhale den, paatog sig større Ansvar, end de maaske vidste. Taleren var Udvalget taknemmelig for det store Arbejde, det gennem Aarene havde udført med at forme den Beslutning, Byraadet i sin Tid havde vedtaget. Nu maatte Tiden være inde til, at Byraadet gav sin Tilslutning. Man kunde lige saa godt tage de 11000 Kr. til Apoteket med nu, da de først vilde komme til Anvendelse om et Par Aar. Det vilde være mest hensynsfuldt overfor Udvalget nu at bevilge Pengene, saa Taleren vilde anbefale Indstillingen i dens Helhed.

J. C. Petersen var enig med Hr. Moustén i, at Sagen hastede, men mente dog, at naar det havde trukket saa længe ud, kunde det ikke skade, at "Dyrehavstiden" gik med. Man maatte først se, hvorledes det stod til med Pengespørgsmaalet. Taleren vilde gerne, at Vedtagelsen skete enstemmigt, i hvert Fald med saa stort Flertal som muligt, og han vilde derfor slutte sig til Hr. Mikael Johansens Forslag om at udsætte Sagen til efter Ferien og samtidig bede Medlemmerne sætte sig godt ind i den, til den næste Gang kom til Behandling.

Jakob Jensen mindede om, at Hr. Mikael Johansen tidligere havde foreslaaet at udsætte denne Sag og faaet Udvalget suppleret med to af sine Partifæller, uden at disse dog var kommet til andet Resultat end at maatte erkende, at alt var vel overvejet, og at Udvidelsen burde have sket for flere Aar siden. Naturligvis vilde det være rart, om Vedtagelsen kunde ske enstemmigt, men det var vist tvivlsomt, at en Udsættelse vilde føre det med sig. Taleren

kunde derfor ikke anbefale, at Sagen blev udsat til efter Ferien. Noget andet var, om man vilde forlange Udsættelse i Henhold til Forretningsordenen.

Marthin Hansen antog, at alle var enige om at fremme Sagen hurtigt, men derfor kunde der nok gives Udsættelse i en Maaned, saaledes at Medlemmerne i Ro kunde faa Lejlighed til at sætte sig ind i Sagen. Det var vist en lovlig stærk Udtalelse af Hr. Jakob Jensen, at Folk var død uden at kunne faa Hjælp. Antagelig vilde de ogsaa være død, selv om de var kommet paa Hospitalet.

Simonsen forstod ikke den Forhalingstaktik, der blev anvendt i denne Sag. Han anbefalede at indrette Apoteket, fordi der kunde tjenes Penge ved selv at fabrikere Kommunens Medicin. Det var ikke nok at klage over den høje Skatteprocent, naar man ved enhver Lejlighed hævdede, at man ikke maatte tage noget fra de private. Vilde man have en lav Skatteprocent, maatte man være med til at spare, hvor det kunde lade sig gøre. Paa Københavns Kommunehospital tilberedte man for 46000 Kr. Medicin, som man ellers maatte betale Apotekerne ca. 87000 Kr. for. Antagelig vilde man her kunne spare en halv Snes Tusinde Kroner aarlig ved selv at tilberede sin Medicin. I 1906, saa vidt Taleren erindrede, var det blevet oplyst, at en Apoteker kunde leve af en Omsætning paa 5-6000 Kr. Apotekernes Rabat var for intet at regne, og de smøgede den af sig, naar de kunde. Naar Hensyn toges til den høje Skatteprocent, blev Apotekerne fodret af paa Kommunens Bekostning paa en ganske uforsvarlig Maade. Det forundrede Taleren, at Hr. J. C. Petersen anbefalede at udsætte Sagen, eftersom Hr. J. C. Petersen jo selv havde været med til at foretage Indstillingen. I Hr. J. C. Petersens Talen om Pengespørgsmaalet kunde Taleren kun se et Paaskud til at faa Sagen forhalet endnu engang. Taleren vilde foreslaa, at Sagen om det kommunale Laan paa 2400000 Kr. blev behandlet for aabne Døre, saa Folk kunde faa at se, hvorledes det hele hængte sammen. De Folk, der vilde forhale Sygehussagen, skulde ikke for aabne Døre uimodsagt give det Udseende af, at Kommunen ikke kunde skaffe Penge paa rimelige Vilkaar. Til Sygehusudvidelsen havde man iøvrigt Pengene i Forvejen.

Formanden bemærkede, at Sagen i Henhold til Forretningsordenen skulde underkastes to Behandlinger med mindst 8 Dages Mellemrum. Sagen i sig selv krævede ogsaa dobbelt Behandling. Byraadet kunde selvfølgelig ikke behandle sine Laanesager for aabne Døre.

Mikael Johansen gad vide, hvorledes man kunde skabe en lavere Skatteprocent ved at konkurrere med Byens Borgere. Han vilde forlange Sagen udsat i Henhold til

Forretningsordenen, hvis man ikke vilde imødekomme hans Ønske om Udsættelse.

Jakob Jensen hævdede, at der var Forskel paa at underkaste Sagen 2 Behandlinger og paa at udsætte den i flere Uger. Talerens Bemærkning om, at syge Folk forgæves havde søgt at blive indlagt paa Hospitalet og var død hjemme uden Hjælp, var fuldstændig korrekt.

J. C. Petersen fandt den af Hr. Simonsen anslaaede Tone ret kedelig og unødvendig, da Viljen til at gennemføre Sagen sikkert var god nok hos alle. Taleren var vel vidende om, at man havde Penge til Hospitalsudvidelsen, men derfor burde Laanesagen alligevel bringes i Orden, før man bevilgede de mange Penge, det nu drejede sig om. Spørgsmaalet om Apoteket laa ikke for nu, men vilde først om henimod 3 Aar blive aktuelt. Da Tanken om at indrette et kommunalt Apotek første Gang kom frem, kunde et Apotek ikke betale sig. Det var tidligere Tidens Fejl, at Hospitalssagen var blevet forhalet, det nuværende Udvalg var gaaet frem saa hurtigt som muligt. Man kunde jo nemlig ikke godt lave hele Hospitalet til en Byggeplads.

Mousten hævdede, at man for Hospitalets Drift nok kunde have gaaet hurtigere frem. Der var ikke under Debatten fremkommet nogen plausibel Grund til at udsætte Sagen, som allerede var behandlet 2 Gange i Budgetudvalget og mindst 3 Gange i Byraadet. Der var altsaa ikke Tale om faa Timers Varsel. Efter Byraadets Vedtagelse af Indstillingen skulde Sagen til Ministeriet, og der skulde udarbejdes Detailtegninger, saa der vilde mindst gaa 3 Maaneder, inden man kunde tage fat paa Arbejdet.

Marthin Hansen fandt det langt fra urimeligt at give Medlemmerne Tid til at sætte sig ind i Sagen. Hr. Jakob Jensen havde sagt, at Folk ude i Byen var død af Mangel paa Pleje, men Sagen var vel, at Dødsarsagen mere var Sygdommens Art end Mangel paa Pleje.

Møller hævdede, at den ny Bevilling, som søgtes, aldrig havde været behandlet i Budgetudvalget. Naar der taltes saa meget om Mangel paa Plads paa Hospitalet, vilde Taleren gerne spørge Udvalget, om der ikke fandtes en Del paa Sygehuset, som nok kunde komme sig hjemme. Dette troede Taleren i hvert Fald. Selv om man nu byggede, vilde der snart blive Pladsmangel igen. Næppe nogen anden By havde i de senere Aar kostet saa meget paa sit Hospitalsvæsen som Aarhus. Taleren anbefalede at udsætte Sagen til efter Ferien, men vilde udtrykkelig have bemærket, at han ikke dermed sagde, at han ikke vilde tiltræde Indstillingen.

Formanden skulde gerne lade afholde et Møde endnu, inden Byraadet tog Ferie.

Mikael Johansen ønskede Sagen udsat til efter Ferien, saaledes at den kunde cirkulere i denne.

Mousten gjorde gældende, at ogsaa den nu søgte Bevilling havde været behandlet i Budgetudvalget. Udvalgets Skrivelse i sin Tid om Bevilling af 900000 Kr. var nemlig blevet henvist til Budgetudvalget, som imidlertid den Gang foreløbig ikke vilde gaa med til mere end 363000 Kr.

Jakob Jensen spurgte, om Hr. Mikael Johansen havde forlangt Sagen udsat i Henhold til Forretningsordenen.

Mikael Johansen bemærkede, at han sidst havde foreslaaet at udsætte Sagen.

Det vedtoges at udsætte Sagen til efter Ferien og at lade den i Mellemtiden cirkulere blandt Medlemmerne.

Uddrag fra byrådsmødet den 26. august 1915 - side 6

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 192-1915)

Sagen angaaende Kommunehospitalets Udvidelse.

Formanden meddelte, at Sagen i Ferien havde cirkuleret blandt Byraadets Medlemmer, men at den endnu ikke var blevet behandlet af Budgetudvalget. Taleren vilde derfor henstille, at Sagen udsattes i 8 Dage.

Udsattes i 8 Dage.

Uddrag fra byrådsmødet den 2. september 1915 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 192-1915)

Sagen angaaende Kommunehospitalets Udvidelse.

Formanden meddelte, at Budgetudvalget havde delt sig i 3 Mindretal, hvoraf Taleren dannede det mindste. Forhandlingerne om Kommunens Hospitalsvæsens Omordning gik

tilbage til Aaret 1900. Allerede den Gang blev det besluttet, at Kommunehospitalet skulde deles i 2 Afdelinger, en medicinsk og en kirurgisk, naar et Epidemihospital var anlagt. Som bekendt blev Opførelsen af et Epidemihospital udsat i mange Aar, saaledes at man først for et Par Aar siden fik det fuldført. Det laa altsaa i den hele Plan, at naar Epidemihospitalet var fuldført, skulde Kommunehospitalet deles i 2 Afdelinger, og dette var jo da ogsaa sket, for saa vidt som den kirurgiske Afdeling nu paa det nærmeste var færdig. Derimod var den medicinske Afdeling kun midlertidig indrettet i de 2 gamle Epidemibygninger, og der forelaa nu Forslag om at opføre en ny Bygning for denne Afdeling. Straks da Forslaget fremkom, var man fra flere Sider betænkelig ved den store Udgift, og Sygehusudvalget blev for denne Sags Vedkommende suppleret med de Herrer Magnus Nielsen og Vetli, som imidlertid begge kom til det Resultat, at Planen maatte approberes. Betænkelighederne var alligevel fremdeles tilstede, og man enedes om at gaa saa successiv frem som muligt. I Henhold hertil havde man paabegyndt Opførelsen af en Funktionærbolig, en Lægebolig samt moderniseret den kirurgiske Afdeling, og nu forelaa altsaa Forslag fra Udvalget om at opføre en ny Bygning til 5-600000 Kr. til den medicinske Afdeling. Herom stod Budgetudvalget delt i 3 Mindretal, et, som ønskede Sagen fremmet, et, som ønskede Sagen udsat 1 Aar, og endelig Taleren. Denne mente, at man burde skride til Udførelsen af den medicinske Afdeling. Den midlertidige Tilstand kunde ikke opretholdes, og at udsætte Opførelsen 1 Aar var ret ligegyldigt, naar man dog alle var enige om, at Foranstaltningen burde udføres, og man vidste, at det vilde vare 3-4 Aar, inden Arbejdet var færdig. Paa den ene Side var et Aar en forholdsvis ringe Tid at udsætte Sagen, men paa den anden var det dog for stor en Udsættelse, naar man tog Hensyn til Forholdene. Aarhus var stadig gaaet i Spidsen med Hensyn til Hospitalsvæsenet; man havde delt det i 2 Afdelinger og ansat en Overlæge ved hver, og endelig havde man vedtaget at ansætte en Prosektor, som man ønskede tillige skulde være Retsobducent for Jylland. Med en Udgift paa 56000 Kr. byggede man en Bygning til Brug for denne Mand. Fra Lægernes Side ikke alene i Aarhus, men i hele Jylland lagde man stor Vægt paa den Institution, man saaledes var ved at indrette, idet man mente, den vilde blive til stor Gavn for hele Jylland. Naar man saaledes paa alle Punkter gik i Spidsen, kunde man ikke paa et stort Omraade blive staaende ved Tilstande, der var ganske umulige. Med Hensyn til Indretning af et Tuberkulosehospital var man ogsaa gaaet saa vidt, at man daarligt kunde udsætte Ordningen. Taleren vilde gerne have, at Byraadet blev enigt om denne Sag. Ogsaa den Side af Byraadet, som ønskede Sagen udsat, var jo i Virkeligheden paa det rene med, at den medicinske Afdeling skulde

udføres, og en Udsættelse vilde derfor være urigtig. Taleren kunde da tænke sig, at man indgik et Kompromis om denne Sag og Laanesagen. Saaledes som Laanet var tilbudt fra den kommunale Laanekasse, burde man ikke akceptere det, idet man ikke kunde forpligte sig til i Løbet af 4 Aar at fuldføre de store Arbejder, hvortil Laanet var bestemt. Derimod kunde man søge om et Laan paa ca. 1 Million til Fuldførelsen af Kommunehospitalet. Derved vilde man komme ud over Vanskeligheden i Øjeblikket, og det vilde næppe være vanskeligt overfor Ministeriet og Laanekassen at motivere, at man kun ønskede 1 Million. Man vilde ved denne Ordning opnaa at kunne klare sig med Kassebeholdningen, og at Beløbet vilde kunne bruges i Løbet af de 4 Aar. Dersom Byraadet kunde tiltræde Talerens Tanke, vilde det være bedst at udsætte begge Sager, saaledes at der kunde indledes Forhandling med Laanekassen.

Jakob Jensen maatte, naar der ikke skulde tages nogen Beslutning i Sagen i dette Møde, anse det for heldigst at udsætte Sagen, og vilde derfor paa 5 Medlemmers Vegne anmode om, at Sagen blev udsat.

Sagen udsattes i Henhold til Forretningsordenen.

Uddrag fra byrådsmødet den 13. september 1915 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 192-1915)

a. (J. Nr. 93-1915). Sagen angaaende Optagelse af et Laan hos den midlertidige kommunale Laanekasse af 1914 og

b. (J. Nr. 192-1915). Sagen angaaende Kommunehospitalets Udvidelse.

Der forelaa følgende Udkast til Skrivelse til Bestyrelsen for den kommunale Laanekasse:

"Ved Skrivelse af 24. Juli d. A. har Bestyrelsen meddelt Byraadet, at der af den midlertidige kommunale Laanekasses Midler vilde kunne ydes Aarhus Købstadkommune et Laan til Beløb 2400000 Kr. til Anvendelse i de i Skrивelsen angivne Øjemed, medens det Beløb, 600000 Kr., som Byraadet havde ansøgt om at maatte erholde som Laan til Anvendelse som Driftskapital, ikke har kunnet bevilges. Samtidig bar Bestyrelsen med Hensyn til Byraadets Ønske om, at Laanet først maatte komme til Udbetaling efter Udløbet af Regnskabsaaet 1915 -16 meddelt, at dette Ønske ikke kunde imødekommes, men at hele

Laanet af Kommunen maa modtages i December Termin d. A.

De Vilkaar for Laanets Ydelse, som Raadet ved sin Ansøgning om Laanet mente at kunne gaa ud fra, ere saaledes noget ændrede. Under Hensyn hertil har Raadet maattet tage under fornyet Overvejelse, hvorvidt Laanet kunde akcepteres i Henhold til Bestyrelsens Tilbud, og er kommet til det Resultat, at man maa nære Betænkelighed derved, dels fordi Kommunen ved at modtage det hele Laan allerede i December Termin d. A. vilde lide et ikke ubetydeligt Rentetab, dels fordi man ved nærmere Overvejelse af de Foretagender, til hvis Iværksættelse Laanet skulde anvendes, ikke har ment at kunne paatage sig Forpligtelse til at bringe disse Foretagender til Udførelse inden det Tidspunkt, da Laanet skal tilbagebetales. Byraadet har i Henhold hertil ikke ment at kunne modtage det ommeldte Laan til disse Foretagenders Iværksættelse.

Samtidig er der imidlertid fra Byraadets Udvalg for Sygehusene fremkommet Forslag om, at den Ombygning af og de Tilbygninger til det herværende Kommunehospital, som allerede er paabegyndt, skulde fuldføres. Byraadet har allerede til disse Om- og Tilbygninger bevilget et Beløb af 408000 Kr., og af dette Beløb er der anvendt et Beløb af ca. 150000 Kr., som foreløbig er udredet af det af Kommunen i 1909 optagne Laan. Nu foreslaar Udvalget for Sygehusene, at der opføres en ny Bygning til Hospitalets medicinske Afdeling. Denne Bygning tilligemed forskellige i Forbindelse dermed staaende Arbejder vil medføre en Udgift til Beløb ca. 584000 Kr. Den hele Udvidelse og Ombygning af Kommunehospitalet vil saaledes medføre en Udgift af ca. 1 Million Kroner.

Byraadet har under de nuværende vanskelige Forhold næret nogen Betænkelighed ved at bevilge en saa betydelig Sum som den, Udvalget nu har indstillet at anvende, særlig til Hospitalets medicinske Afdeling, som anført ca. 584000 Kr. Men denne Hospitalsafdeling er for Tiden midlertidig installeret i to til Hospitalet hørende Bygninger, der tidligere - indtil Marselisborg Hospital var opført - rummede Afdelingen for epidemiske Sygdomme. Den medicinske Afdeling virker da under meget uheldige Forhold og lider stærkt under Pladmangel - Forhold, der ikke bør vedvare længere end højst nødvendigt. Byraadet er derfor gaaet ind paa at følge Sygehusudvalgets Forslag angaaende Opførelsen af en ny Bygning til den medicinske Afdeling, men kun under den Forudsætning, at den midlertidige kommunale Laanekasse vil tilstaa Kommunen det dertil fornødne Laan.

Byraadet tillader sig da at anholde. om, at der af Laanekassens Midler til Anvendelse i det ommeldte Øjemed maa blive udlaant til Kommunen et Beløb af 1 Million Kroner, nemlig

dels til Fuldførelsen af de allerede bevilgede Arbejder ca. 258000 Kr., dels til Opførelsen af den ny medicinske Afdeling ca. 584000 Kr., dels til Dækning af det Beløb af ca. 150000 Kr., som er udredet af Laanet af 1909, men som man da vilde overføre til det nu eventuelt af Laanekassen tilstaaede Laan for at have den hele Udgift til Hospitalets Ombygning samlet paa dette Laan.

Med Hensyn til denne sidste Del af Andragendet tillader man sig endnu at bemærke, at der ikke, da man stiftede Laanet af 1909, var paaregnet at skulle anvendes nogen Del deraf, til Kommunehospitalets Udvidelse. Naar nu de allerede i dette Øjemed udrede Beløb ere førte til Udgift for det nævnte Laan, vil denne Ordning, hvis den skulde være endelig, medføre, at Kommunen maa opgive at bringe til Udførelse et eller flere af de Arbejder, hvortil Laanet af 1909 var tænkt anvendt. Det vil derfor ogsaa i denne Hensende være af Betydning, om Bestyrelsen nu maatte kunne bevilge den hele til Kommunehospitalets Udvidelse fornødne Sum en Million Kroner som Laan af Laanekassens Midler".

Formanden kunde i alt væsentligt henholde sig til sine Udtalelser i Mødet den 2. September. Det afgørende for ham var, at der ikke skete nogen væsentlig Standsning af Arbejdet med Kommunehospitalets Udvidelse, idet Forholdene ikke kunde vedblive at være, som de var. Taleren vilde derfor foreslaa, at man fortsatte med Arbejdet, saaledes at det kunde blive fuldført i nogenlunde normal Tid. Der var intet Beløb af Laanet af 1909 bestemt til Kommunehospitalets Udvidelse, men desuagtet havde man hidtil afholdt Udgifterne deraf, og man kunde jo ogsaa afholde hele Udgiften deraf, men man vilde saa forbruge hele Resten af Laanet og komme til at staa uden Kassebeholdning. Derfor mente Taleren, at man burde søge at laane Pengene til Kommunehospitalets Udvidelse hos den kommunale Laanekasse. Det tidligere paatænkte Laan hos denne kunde man næppe modtage paa de tilbudte Vilkaar, men kunde Sagen ordnes, saaledes som af Taleren nu anført, kunde Vilkaarene ikke kaldes saa helt ringe i Øjeblikket. Ganske vist skulde Laanet tilbagebetales i 1919, og man maatte saa skaffe Penge andet Steds, hvad man iøvrigt ogsaa maatte i anden Anledning. Hvorledes Vilkaarene saa vilde blive, kunde naturligvis ingen vide. Taleren vilde da foreslaa, at man indsendte Andragende overensstemmende med det ovenfor aftrykte Udkast om at laane 1 Million Kr. hos den kommunale Laanekasse. Endvidere vilde Taleren foreslaa, at man besluttede at fortsætte Arbejderne ved Kommunehospitalets Udvidelse overensstemmende med de i Mødet den 14. Maj 1914 godkendte Planer og særlig at opføre den til den medicinske Afdeling bestemte Bygning samt iværksætte de i Sygehusudvalgets Indstilling under Nr. 2, 3 og 4 ommeldte

Byggearbejder, at det til disse Byggearbejder anslaaede Beløb, 493960 Kr., med Fradrag af de til Indretning af et Apotek anslaaede 11000 Kr., altsaa til Rest 482960 Kr. samt til Inventar 65000 Kr. stilles til Udvalgets Raadighed, dog saaledes, at Udgiften fordeles med omtrent lige store Dele paa hvert af Aarene 1916, 1917 og 1918, at der senere tages Beslutning om, hvorvidt der bør indrettes et Apotek og a t de under 5 og 6 i Udvalgets Indstilling ommeldte Havearbejder og Vejanlæg først bringes til Udførelse efter indhentet Erklæring fra Brolægningsudvalget.

Møller skulde ikke udtale sig nærmere om Laanet, da Formanden jo havde meddelt, hvad man i Budgetudvalget havde opnaaet Enighed om, men kun anbefale, at man laante 1 Million Kr. hos den kommunale Laanekasse til Hospitalets Udvidelse. Med Hensyn til den medicinske Afdeling var det jo et Kompromis, der blev foreslaaet, saaledes at man bevilgede Beløbet, men at Forslaget vedrørende Have- og Vejanlæg først skulde gaa til Brolægningsudvalgets Erklæring. Naar man sagde, at Udgiften skulde fordeles med omtrent lige store Beløb paa hvert af Aarene 1916, 1917 og 1918, var det af flere Grunde, men Meningen var, at Udvalget skulde bestræbe sig for at gøre Udgiften nogenlunde lige stor i hvert af de 3 Aar. Den medicinske Afdeling svarede ikke fuldt ud til Tiden, skønt Værelserne i sig selv var helt gode, men paa den anden Side maatte det ogsaa erindres, at man for Tiden ikke havde særlig gode Raad til større Udgifter. Da Taleren imidlertid skulde indrømme, at man ikke godt kunde standse det allerede paabegyndte Arbejde, vilde han anbefale Byraadet at tiltræde den af Formanden foreslaaede Overenskomst.

Mousten bemærkede, at det ikke var uden stor Betænkelighed, at han var gaaet med til at fordele Arbejderne paa den anførte Maade, idet det sikkert vilde blive overordentlig vanskelig for Sygehusudvalget at indrette det saaledes, at der blev brugt lige meget hvert af de 3 nævnte Aar. Efter Hr Møllers Udtalelse om, hvad der mentes med Bestemmelsen, kom man vel dog nok ud over Vanskelighederne. Det var meget muligt, at man det første Aar ikke kunde anvende 1/3 af Beløbet, og at man de to næste Aar maatte anvende noget mere, men dette maatte man saa have Lov til. Ud fra denne Betragtning kunde Taleren anbefale Overenskomsten. Sygehusudvalget havde intet imod, at Forslaget vedrørende Have- og Vejanlæg gik til Erklæring af Brolægningsudvalget; Taleren var blot bange for, at det nævnte Udvalg vilde finde, at Sygehusudvalget paa dette Punkt havde været lovlig sparsommelig. Taleren var meget betænkelig ved kun at laane 1 Million, da man jo ikke vidste, hvilke Forhold man vilde komme til at staa overfor, men da Sagen stillede sig

saaledes, at man kunde faa en Million eller slet intet, kunde Taleren ogsaa paa dette Punkt anbefale Formandens Forslag.

Formanden bemærkede med Hensyn til Udgiftens Fordeling over de 3 Aar, at der selvfølgelig ikke i 1916 kunde anvendes 1/3 af Beløbet, og at de 65000 Kr. til Inventar nødvendigvis maatte falde i Slutningen af Perioden. Bestemmelsen om, at Udgiften skulde fordeles med omtrent lige store Dele paa hvert af de 3 Aar, kunde derfor næppe volde Vanskeligheder.

Simonsen kunde under Hensyn til Forholdene og Stillingen i Byraadet anbefale at tiltræde Formandens Forslag. Det var ganske vist ikke, hvad Taleren mente, man burde have til Raadighed til uforudsete Forhold, saa Taleren kunde kun anbefale Forslaget, fordi der næppe kunde opnaas noget bedre. Dersom Byraadet kom til at staa i en uheldig Situation, maatte Ansaret lægges paa dem, der ikke vilde være med til at laane et større Beløb. Naar man nøjedes med at laane 1 Million, vilde der intet blive tilovers til at imødegaa uforudsete Forhold med i de kommende Aar, f. Eks. Arbejdsløshedskriser, hvilket der derimod vilde være blevet, hvis man havde fastholdt det bevilgede Laan paa 2400000 Kr. Da det imidlertid ikke var muligt at fastholde Anmodningen om at laane 2400000 Kr., og det, Formanden nu foreslog, dog i nogen Grad imødekom de nærmeste Krav, vilde Taleren mene, at man burde gaa med og derved holde et Arbejde i Gang, der ikke burde stoppes. Taleren forstod ikke, at man fra Elektricitetsværkets Side fandt det forsvarligt at gaa Fremtiden i Møde uden at have sikret sig Penge til en mulig Udvidelse af Værket. I det hele taget maatte Taleren altsaa beklage, at man ikke fik et større Laan, men man maatte jo bøje sig for Forholdene. Flertallet skulde styre, og Mindretallet maatte nøjes med, hvad Flertallet vilde give.

Naar det saa gik i den rigtige Retning, kunde Taleren ikke anbefale andet end at gaa med.

Marthin Hansen glædede sig over, at det var lykkedes Formanden at faa de to store Grupper samlet om Forslaget, som ogsaa han gerne vilde støtte. Kommunen og Borgerne vilde sikkert være godt tjent med den foreslaaede Ordning.

Christensen var glad ved, at man dog naaede noget, men kunde have ønsket, at Belysningsudvalgets Formand havde sørget for at faa Laanet forhøjet med 400000 Kr. til Udvidelse af Elektricitetsværket. Man havde i 3 Fjerdingaar forhandlet om Levering af Elektricitet til Kalø Vig, men Leverancen kunde let gaa Aarhus forbi, hvis man skulde vente 3-4 Aar, inden man kunde overtage den, og det var der jo Mulighed for, naar man ingen

Penge havde til den fornødne Udvidelse af Værket. Taleren vilde derfor gerne henstille, om man ikke kunde enes om at forhøje Laanet med de 400000 Kr., som vilde medgaa til Elektricitetsværkets Udvidelse. Man burde i det hele taget have set lidt mere stort paa denne Sag. Der var stor Arbejdsløshed i Byggefagene, og vilde man ikke skaffe Arbejde, hvad man jo kun kunde ved at laane et større Beløb, maatte man henvise de arbejdsløse til Hjelpe- og Arbejdsløshedskasserne. Det vilde sikkert være god Politik at holde saa mange Arbejder i Gang som muligt under Krigen. Naar denne var endt, og der blev Arbejde nok andre Steder, kunde man bedre holde igen.

Mikael Johansen havde ikke været med til det Kompromis, der fra flere Sider taltes om. Den Side, Taleren tilhørte, havde ikke faaet anden Indrømmelse, end at Indretningen af et Apotek blev udsat. Det maatte altsaa være Kompromisset.

Der taltes om Flertallet, men der var jo Flertal for Budgetudvalgets oprindelige Forslag. Iøvrigt var der aldeles intet fast Flertal i Byraadet. Det var ofte blevet sagt, at man havde været karrig overfor Sygehusvæsenet, og særlig, at det var den Side, Taleren tilhørte, som havde været karrig. Den Tale kunde Taleren ikke forstaa. Muligvis havde tidligere Tidens Sygehusudvalg forsømt Hospitalsvæsenet, men ikke det nuværende eller de senere Udvalg. I 1901 havde Udgiften til Hospitalsvæsenet været 40400 Kr. foruden Renterne, i Aaret 1904-05 63445 Kr. ligeledes uden Renter, i 1911-12 172942 Kr. inklusive Renter og i 1915-16 var budgetteret 368538 Kr. ligeledes inklusive Renter. Desuden var der brugt henved 1 ½ Million til ny Hospitaler. Da Marselisborg Hospital blev bygget, sagde man, at man ikke i mange Aar behøvede at opføre ny Hospitaler, men desuagtet forlangte man nu midt under Krigen mange Penge i det Øjemed, skønt Forholdene ikke var daarligere end de fleste andre Steder. En Slægtning af Taleren havde saaledes faaet Besked paa at maatte vente 3 Uger for at kunne blive indlagt paa Fællesstue paa Rigshospitalet. Det var blevet meddelt Taleren, at Fattiggaardens Sygeafdeling slet ikke blev benyttet, uagtet den var meget god. Dersom det kneb saa meget med Hospitalsplads, som det blev sagt, kunde man dog benytte denne Sygeafdeling i Stedet for at sende Patienterne til Kommunehospitalet. Det var vist meget tvivlsomt, om Laanekassen bevilgede det nu foreslaaede Laan paa, 1 Million, da en stor Del af Beløbet jo var brugt, og Hensigten jo var, at Laanene skulde bruges til ny Arbejder. Iøvrigt kunde Hospitalsudvidelsen godt være fuldført uden Laan, hvis det endelig skulde være. Der var derfor i og for sig øjere Grund til at laane til Udvidelse af Elektricitetsværket. Der var ikke noget at sige til, at Lægerne forlangte. Hospitalet saa fuldkomment som muligt, men Byraadet maatte ogsaa se paa

Kommunens finansielle Stilling, og Lægerne kunde vel ogsaa have en Opfattelse som Læger, en anden som skatteydende Borgere. Talerens Parti vilde gerne gaa med til at udvide Hospitalet, dog ikke til at indrette et kommunalt Apotek, men ønskede kun Arbejdet udsat, til Krigen var til Ende, og da Udvidelsen jo ikke kunde blive færdig før i 1920, var det ret ulorstaaeligt, at man ikke fra alle Sider havde kunnet enes om denne Ordning.

Simonsen skulde overfor Hr. Mikael Johansen bemærke, at de 11000 Kr. til Apoteket selvfølgelig ingen afgørende Rolle havde spillet ved de Forhandlinger, som havde ført til Kompromisset. Naar man fra anden Side absolut ikke vilde have de 11000 Kr. med nu, saa havde Taleren, skønt han meget ønskede et kommunalt Apotek indrettet, ikke fundet Anledning til at nægte at tage, hvad der kunde naas. Det var beklageligt, at de 11000 Kr. ikke kom med, thi de vedrørte den eneste Post, der kunde siges at indbringe Kommunen Penge. Kommunens Apotekerregning blev i Aar paa næppe under 25000 Kr., saa man vilde ved at indrette et Apotek til 11000 Kr., utvivlsomt kunne spare mindst en halv Snes Tusinde Krdner om Aaret.

Møller bemærkede, at man havde Penge nok til at udvide Elektricitetsværket med et Stærkstrømsanlæg. Det paa Laanet af 1909 opførte Beløb til Elektricitetsværkets Udvidelse var ikke blevet brugt, saa naar man nu laante til Kommunehospitalets Udvidelse, og de til elektriske Indlæg udlaante Penge og Kasernens Salgssum indgik, saa havde man de nødvendige Midler. Elektricitetsværket burde udvides, og man fik nok Overenskomst med Kalø Vig i Stand. Der var ganske vist nogen Arbejdsløshed i Byggefagene, men til Gengæld var der maaske Mangel paa Arbejdskraft i andre Fag, saa der var en Mulighed for, at de arbejdsledigede fra Byggefagene kunde gaa over til andet Arbejde. Efter Talerens Overbevisning kunde der langt fra spares 10000 Kr. aarlig ved at indrette et kommunalt Apotek, idet Administrationen vilde blive uforholdsmæssig stor i Forhold til Omsætningen. Til Hr. Simonsens Udtalelse om, at Flertallet skulde styre, vilde Taleren hævde, at der var ikke noget absolut Flertal i Byraadet.

Mousten fandt det ganske meningsløst at udsætte Udvidelsen til efter Krigen. De to Ting havde absolut intet med hinanden at gøre. De af Hr. Mikael Johansen nævnte Tal, gav intet korrekt Billede af Forholdene, idet Hr. Johansen det ene Øjeblik kun nævnte det rene Tilskud, men det andet baade Tilskud og Renter og Afdrag og det tredje hele Bruttoudgiften.

N. Joh. Laursen havde opfattet det saaledes, at alle var enige om, at Hospitalet skulde

udvides, kun havde man været uenige om, hvor lang Tid Arbejdet skulde tage. Saa vidt Taleren skønnede, var der i Virkelighed heller ikke paa dette Punkt stor Uoverensstemmelse mellem det foreliggende og det tidligere Forslag, hvorfor Taleren meget vel kunde stemme paa Formandens Forslag. Dersom man laante en større Sum, paatog man sig Forpligtelse til at bruge den til de opstillede Formaale i Laaneperioden, hvilket næppe vilde være heldigt. I det hele taget burde man være forsigtig med at binde Kommunen til større begæringen. Man vilde sikkert komme til at fortryde den foretagne Vending; men naar der ikke kunde opnaas Enighed om det oprindelige Laan, maatte man tage det, der kunde naas. Skønt Hr. Møller mente, man havde Penge til Udvidelse af Elektricitetsværket, vilde man dog vist komme til at lede efter disse Penge. Hr. Møller havde selv været med til at sætte en Del af de Penge i elektriske Anlæg, og man var nu i den Forlegenhed, som Taleren den Gang forudsagde vilde komme. Da Elektricitetsværket sidst blev udvidet, havde Taleren tilraadet at indrette et Stærkstrømsanlæg, men Hr. Møller havde været derimod. Nu vilde Hr. Møller have Stærkstrømsanlæg, og saa maatte Pengene skaffes baade dertil og til adskilligt andet, men man fik dem næppe paa saa gode Vilkaar, som den kommunale Laanekasse tilbød. Naar Hr. Mikael Johansen ankede over Fattigvæsenet, skulde han henvende sig til Hr. Carl Laursen og Frk. Thomsen.

Møller maatte erindre Hr. Christensen om, at man, da der første Gang var tale om at laane, tænkte sig Vilkaarene helt anderledes, end de blev; navnlig tænkte man sig den Gang et Laan paa 20 Aar og til 4 ½ %, og at Pengene kunde bruges til andet end det, de var opført til.

Mikael Johansen havde ikke anket over Fattigvæsenet, men kun spurgt, om det var sandt, at dets Sygeafdeling ikke blev benyttet.

Carl Laursen bemærkede, at man kunde ikke sige, at Fattiggaaardens Sygeafdeling ikke blev benyttet; noget andet var, at den nok kunde benyttes mere, end den blev. Der var paa denne Afdeling Plads til 40 Patienter, men der laa som oftest kun ca. 20. Forhaabentlig vilde Udvalgets Henvendelse til Overlægen om at benytte Afdelingen noget mere blive taget til Følge.

Jakob Jensen spurgte, om Hr. Mikael Johansen ønskede, at Byens Borgere skulde indlægges paa Fattigvæsenets Sygestue.

Simonsen kunde tænke sig, at Fattigvæsenets Sygeafdeling var saa elendig, at Lægerne ikke vilde lade den benytte.

Carl Laursen vilde anmode Hr. Simonsen om at komme ud paa Fattiggaarden og se, hvorledes Sygestuerne var, saa vilde han sikkert finde det fuldt forsvarligt at bruge dem.

Det vedtoges at optage et Laan i den midlertidige kommunale Laanekasse til Beløb 1000000 Kr. paa de med Hensyn til tidligere tilbudte Laan tilbudte Vilkaar. - Derefter vedtog Byraadet at fortsætte Arbejderne ved Kommunehospitalets Udvidelse overensstemmende med de ved Raadets Beslutning af 14/5 1914 godkendte Planer og særlig at opføre den til den medicinske Afdeling bestemte Bygning samt iværksætte de i Sygehusudvalgets Indstilling under Nr. 2, 3 og 4 ommeldte Byggeforetagender, at det til disse Byggeforetagender anslaaede Beløb 493960 Kr. med Fradrag af de til Indretning af et Apotek anslaaede 11000 Kr., altsaa til Rest 482960 Kr., samt til Inventar 65000 Kr. stilles til Udvalgets Raadighed, dog saaledes, at denne Udgift fordeles med omtrent lige store Dele paa hvert af Aarene 1916, 1917 og 1918, at der senere tages Beslutning om, hvorvidt et Apotek bør indrettes, og at de under 5 og 6 ommeldte Havearbejder og Vejanlæg først bringes til Udførelse efter indhentet Erklæring fra Brolægningsudvalget.

Uddrag fra byrådsmødet den 2. december 1915 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 192-1915)

Erklæring fra Brolægningsudvalget vedrørende Forslaget til Have- og Vejanlægget ved Kommunehospitalet.

Magnus Nielsen meddelte, at Brolægningsudvalget i Henhold til Byraadets Beslutning havde gennemgaaet Sygehusudvalgets Forslag til Have- og Vejanlæg ved Kommunehospitalet, og at det vel havde faaet nogle mindre Ændringer gennemført, men iøvrigt maatte erkende, at Udgiften allerede af Sygehusudvalget var saaledes beklippet, at den ikke yderligere kunde bringes ned. Brolægningsudvalget skulde derfor indstille, at Planen blev godkendt.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 27. januar 1916 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 192-1915)

Skrivelse af 11. Januar 1916 fra Indenrigsministeriet med Godkendelse af Planerne for
Kommunehospitalets medicinske Afdeling.

Toges til Efterretning.

